EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.11.2020
COM(2020) 756 final

# KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

## Liikmesriikides 2017.–2018. aastal tehtud ametlike kontrollide kohta toidu- ja söödaalaste ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide täitmise tagamiseks

{SWD(2020) 283 final}

**SISUKORD**


1. KOKKUVÕTE ..... 1
2. SISSEJUHATUS ..... 2
3. ÕIGUSRAAMISTIK ..... 2
4. ÜLEVAADE LIIKMESRIIKIDE AASTAARUANNETEST ..... 4
   - 4.1. Liikmesriikide aastaaruannete laekumine ja nende ülevaade ..... 4
   - 4.2. Ametlike kontrollide korraldus ja tegemine ..... 5
     - 4.2.1. Tegevus- ja strateegilised eesmärgid ..... 5
     - 4.2.2. Kavandatud ja käimasolevad ametlikud kontrollid ..... 5
     - 4.2.3. Konkreetsed kontrollitegevused ..... 5
     - 4.2.4. Rahalised vahendid ..... 6
   - 4.3. Sööda- ja toidualaste, loomatervise- ja loomade heaolu ning mahepõllumajandusalaste õigusnormide üldine täitmine ..... 7
     - 4.3.1. Nõuete rikkumise liigid ..... 7
     - 4.3.2. Nõuete rikkumiste analüüs ..... 7
   - 4.4. Riiklikud auditisüsteemid ..... 8
     - 4.4.1. Ametlike kontrollide sise- ja/või välisauditid ..... 8
     - 4.4.2. Kontrolliasutuste auditid ja kontrollid ..... 8
   - 4.5. Riiklike kontrollikavade tõhusa toimimise tagamise meetmed ..... 9
     - 4.5.1. Meetmed, millega tagatakse, et sööda- ja toidukäitlejad ning muud asjaomased tootjad ja ettevõtjad nõudeid täidavad ..... 9
     - 4.5.2. Nõuete täitmise tagamine: nõuete rikkumise korral võetavad meetmed ..... 9
     - 4.5.3. Meetmed, millega tagatakse ametliku kontrolli teenistuste tõhus toimimine ..... 9
   - 4.6. Kontrollisüsteemi üldine tulemuslikkus riiklike kontrollikavade rakendamisel ..... 10
   - 4.7. Mitmeaastaste riiklike kontrollikavade muudatused ..... 10
5. KOMISJONI TALITUSTE KONTROLLITEGEVUSED LIIKMESRIIKIDES ..... 11
   - 5.1. Auditid ..... 11
     - 5.1.1. Ülevaatlikud aruanded ..... 13
     - 5.1.2. Mõned esiletõstmist väärivad aspektid ..... 13
6. KOMISJONI JÄRELMEETMED JA NÕUETE TÄITMISE TAGAMINE ..... 14
   - 6.1. Soovituste järgimise süstemaatiline jälgimine ..... 14
   - 6.2. Toetus liikmesriikidele ..... 15
     - 6.2.1. Võrgustikud ..... 15
     - 6.2.2. Algatus „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ ..... 17
   - 6.3. Nõuete täitmise tagamine ..... 17
7. JÄRELDUSED ..... 17

Jooniste loetelu

Joonis 1. Liikmesriikidesse 2017.–2018. aastal tehtud kontrollkäikude arv ..... 12
Joonis 2. 2017.–2018. aastal tehtud kontrollkäikude arv ja liik valdkondade kaupa ..... 12

## 1. KOKKUVÕTE

Selles aruandes kirjeldatakse üldisi tulemusi, mille on andnud liikmesriikide ja komisjoni 2017. ja 2018. aasta kontrollid, mille eesmärk oli tagada kõrgetasemeline tervisekaitse ja usaldus toidu- ja söödaalaste õigusnormide, loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise ja taimekaitsevahendite, mahepõllumajanduse ja kvaliteedikavade valdkonnas. Need valdkonnad on Euroopa Liidu (EL) kodanike igapäevaelus kriitilise tähtsusega. Need on määravad ka toidu, loomade ja taimedega sujuva kauplemise võimaldamisel nii ELis kui ka kolmandate riikidega.

Liikmesriigid vastutavad oma mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades üksikasjalikult kirjeldatud ja kavandatud riskipõhiste ametlike kontrollide rakendamise eest. Ametlike kontrollide eesmärk on teha kindlaks, kas toidu- ja söödaahela ettevõtjad järgivad kohaldatavaid õigusakte, ja kui see nii ei ole, siis eeldatakse liikmesriikidelt kõnealuste õigusaktide täitmise tagamist ja meetmete võtmist, et need ettevõtjad nõudeid taas täitma asuksid. Audititega kontrollivad komisjoni talitused ametlike kontrollide ja nendega seotud nõuete täitmise tagamise meetmete rakendamist liikmesriikides.

Enamik liikmesriike teatas, et peamised asjaolud, mis mõjutavad nende mitmeaastaste riiklike kontrollikavade rakendamist, on töötajate arv, rahalised vahendid ja/või varustus. Kuigi andmete parem analüüs, IT-vahendite kasutamine ja dokumendipõhised kontrollid aitasid mõnes liikmesriigis neid probleeme lahendada, teatasid teised, et nad ei suutnud oma kontrollikavasid täielikult rakendada.

Komisjon leiab, et kohapealsete kontrollide jaoks tuleb eraldada piisavalt ressursse. Sedavõrd erinevate küsimuste puhul, nagu toidupettused,[1] toidu ja sööda nõuetekohase märgistamise kontrollimine, heade hügieenitavade rakendamine tapmisel ja taimekaitsevahendite asjakohane kasutamine, on kohapealne kontroll väga oluline.

Komisjoni kontrollid liikmesriikide ametlike kontrollide rakendamise üle toidu- ja söödaahelas annavad selge ülevaate liikmesriikide tulemustest kontrollimisel, kas ettevõtjad täidavad toidu- ja söödaalaseid ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise ja taimekaitsevahendite alaseid õigusnorme, ning nimetatud õigusnormide täitmise tagamisel. Seega aitavad need märkimisväärselt kaasa õigusaktide läbivaatamise protsessile, mille eesmärk on tagada ELi õigusaktide eesmärgipärasus.

Komisjoni poolt liikmesriikides tehtud kontrollide põhjal järeldatakse, et üldiselt on liikmesriikidel olemas vajalikud kontrollisüsteemid, et tagada ELi nõuete rakendamine. Mõnes riigis tuvastati komisjoni kontrollide käigus puudusi ametlike kontrollide rakendamises, mis näitab, et arenguruumi veel on. Komisjon jälgis süstemaatiliselt liikmesriikidele antud soovituste järgimist ja kasutas vajaduse korral muid täitmise tagamise vahendeid. Lisaks toetas komisjon liikmesriike (ja kolmandaid riike) tehnilise abi ja koolituse pakkumisega algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ ja liikmesriikide ekspertide tehniliste kohtumiste kaudu.

[1] Pettus on ettevõtjate või üksikisikute tahtlik tegevus ostjate petmise ja sellest põhjendamatute eeliste saamise eesmärgil. Selline tegevus võib ohustada ka inimeste, loomade või taimede tervist, loomade heaolu või keskkonda. Rohkem taustteavet saab ELi toidupettuste vastase võrgustiku veebilehtedelt.

Selles aruandes antakse mõned soovitused ametliku kontrolli süsteemide edasiseks täiustamiseks ametnikele mõeldud teabevõrgustike, erasektori kvaliteeditagamiskavadest saadud teabe kasutamise ja ametlike kontrollide tulemuste avaldamise kaudu.

## 2. SISSEJUHATUS

ELi eesmärk on tagada kõrgetasemeline tervisekaitse ja usaldus toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise, loomade heaolu, mahepõllumajanduse ja kvaliteedikavade valdkonnas. ELi kodanikud ootavad õigustatult nendes valdkondades rangeid standardeid.

Kehtestatud on terviklik ELi õigusraamistik, mille eesmärk on tagada ühtne kontroll kogu toidu- ja söödaahelas (talust taldrikuni) ning piisav järelevalve, tagades samal ajal siseturu tõhusa toimimise ja kaubanduse kolmandate riikidega.

Üks ELi talust taldrikule strateegiat järgiva integreeritud toiduohutuspoliitika alustaladest on tõhus ametliku kontrolli[2] süsteem, mille abil tehakse kindlaks, kas ettevõtjad täidavad ELi nõudeid kogu toidu- ja söödaahelas.

Komisjonil on üldises ELi tasandi kontrolliraamistikus oluline osa[3] ja ta teeb liikmesriikides kontrolle, sealhulgas auditeid.

Liikmesriigid esitavad komisjonile aastaaruande ametlike kontrollide rakendamise kohta[4] ja komisjon omakorda esitab üldsusele, Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande[5] kontrollide üldise toimimise kohta liikmesriikides, võttes arvesse:

- liikmesriikide ametiasutuste esitatud aastaaruandeid oma kontrollitegevuse kohta,
- komisjoni poolt liikmesriikides tehtud kontrollide tulemusi.

See aruanne hõlmab 2017. ja 2018. aastat.

## 3. ÕIGUSRAAMISTIK

Üldistes toidualastes õigusnormides[6] pannakse peamine vastutus toidu ohutuse tagamise eest toidu- ja söödakäitlejatele. Konkreetsetes ELi määrustes on sätestatud nõuded

[2] „Ametlik kontroll“ – ELi liikmesriigi pädeva asutuse tegevus, mille eesmärk on kontrollida toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide täitmist ning loomade ja kaupade nõuetekohasust.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta määruse (EL) 2017/625 (mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine) artikkel 116 (ELT L 95, 7.4.2017, lk 1).

[4] Määruse (EL) 2017/625 artikli 113 lõige 1.

[5] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 114.

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1).

mahepõllumajanduslikule tootmisele ja mahepõllumajanduslike toodete märgistamisele[7] ning põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavadele (kaitstud päritolunimetused, kaitstud geograafilised tähised ja garanteeritud traditsioonilised tooted)[8].

Liikmesriigid on kohustatud kontrollima, kas ettevõtjad järgivad kohaldatavaid ELi õigusakte. Nende mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades on kirjeldatud sel eesmärgil kehtestatud ametliku kontrolli süsteeme.

Alates 14. detsembrist 2019 hakati kohaldama ametliku kontrolli määruse alusel neid nõudeid käsitlevatesse õigusaktidesse tehtud muudatusi[9]. Ametliku kontrolli määruses on kirjeldatud neile kontrollisüsteemidele, mitmeaastastele riiklikele kontrollikavadele ja ametlike kontrollide tegemisele kehtestatud nõudeid[10]. Kõige olulisemad uue ametliku kontrolli määrusega kehtestatud nõuded, mis on seotud ametliku kontrolli süsteemide ja mitmeaastaste riiklike kontrollikavadega, on järgmised:

- nüüd hõlmavad need ka loomsete kõrvalsaaduste, taimetervise, taimekaitsevahendite, mahepõllumajandusliku tootmise ning kaitstud päritolunimetuste, kaitstud geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste toodete märgistamise ametlikke kontrolle;
- liikmesriigid peavad määrama ühe asutuse, kes koordineerib mitmeaastase riikliku kontrollikava koostamist, ühtsust, läbivaatamist, ajakohastamist ja kontrollikava kohta aruannete esitamist;
- mitmeaastases riiklikus kontrollikavas tuleb kirjeldada selle strateegilisi eesmärke ja selles täpsustatud ametlike kontrollide liigitamist riskikategooriate järgi;
- mitmeaastane riiklik kontrollikava tuleb avalikustada, välja arvatud mõnel üksikul erandjuhul;
- üldsusele tuleb teha kättesaadavaks ametlike kontrollide korraldamise ja tegemisega seotud asjakohane teave, tagades ulatusliku läbipaistvuse; seda kohustust saab täita iga liikmesriigi poolt komisjonile esitatava aastaaruande avaldamisega[11].

Ametliku kontrolli määruse kohaselt peab komisjon[12] tegema liikmesriikides kontrolle, sealhulgas auditeid, ning liikmesriigid peavad võtma asjakohaseid järelmeetmeid, et kõrvaldada nende kontrollide käigus kindlaks tehtud puudused[13].

---

[7] Nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 189, 20.7.2007, lk 1).

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta (ELT L 343, 14.12.2012, lk 1).

[9] Määrusega (EL) 2017/625 tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 882/2004 ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks.

[10] Määruse (EL) 2017/625 artiklid 109, 110 ja 111.

[11] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 11.

[12] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 116.

[13] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 119.

## 4. ÜLEVAADE LIIKMESRIIKIDE AASTAARUANNETEST

### 4.1. Liikmesriikide aastaaruannete laekumine ja nende ülevaade

Liikmesriigid esitasid oma 2017. ja 2018. aasta aruanded vastavalt varasemale ametlikke kontrolle käsitlevale määrusele, mis tunnistati kehtetuks ja asendati ametliku kontrolli määrusega[14]. Käesoleva hindamise aluseks oli nende aastate suhtes kohaldatud komisjoni suunistes[15] üksikasjalikult kirjeldatud aruannete soovitatav struktuur.

Ettenähtud tähtaja jooksul esitas oma aastaaruanded komisjoni talitustele suhteliselt vähe liikmesriike. Ainult Eesti, Leedu, Läti, Slovaki Vabariik, Soome ja Tšehhi Vabariik esitasid oma 2017. ja 2018. aasta aruanded õigel ajal. Mõned riigid jäid aruannete esitamisega väga hiljaks, näiteks sai komisjon viimase 2017. aastat käsitleva aastaaruande 2019. aasta aprillis ega olnud 2020. aasta juunis ikka veel saanud ühte 2018. aastat käsitlevat aastaaruannet.

Aruanded erinevad oluliselt andmete esitusviisi ja esitatud andmete laadi poolest. See raskendab nende analüüsimist ja võrdlemist ning muudab käesoleva aastaaruande koostamise komisjonile märkimisväärselt keerulisemaks.

Seoses mahepõllumajandusliku tootmisega võttis komisjon arvesse Euroopa Kontrollikoja märkusi[16] ning hakkas 2018. aastal saatma liikmesriikidele järelkirju, paludes selgitusi ja lisateavet mahepõllumajanduslikku tootmist käsitlevate aastaaruannete kohta. 2017. aruandeaasta kohta saadeti kiri 14 liikmesriigile ja ühele Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) riigile, 2018. aruandeaasta kohta 24 liikmesriigile ja ühele EFTA riigile[17].

Ametliku kontrolli määrusega on kehtestatud aastaaruannete standardvorm ja liikmesriigid[18] peavad need esitama ka elektrooniliselt. Ametliku kontrolli määrusega on sellise teabe ja andmete esitamise tähtaega pikendatud (30. juunilt 31. augustini). Aruannete elektrooniline ja ühetaoline esitamine ametlike kontrollide tulemuste, nõuete rikkumise juhtumite liigi ja arvu ning liikmesriikide mitmeaastaste riiklike kontrollikavade tõhusa toimimise tagamiseks võetud meetmete kohta hõlbustab komisjonil selliste andmete liikmesriikidesisest ja -vahelist analüüsimist ja võrdlemist.

---

14 Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 44.

15 Komisjoni 24. juuli 2008. aasta otsus 2008/654/EÜ suuniste kohta, millega abistatakse liikmesriike Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 882/2004 ette nähtud ühtsete integreeritud mitmeaastaste riiklike kontrollikavade kohta aastaaruande koostamisel (ELT L 214, 9.8.2008, lk 56).

16 Vt eriaruanne nr 04/2019„Mahepõllumajanduslike toodete kontrollisüsteem on paranenud, kuid mõned probleemid on veel lahendamata“

17 2017: Belgia, Eesti, Horvaatia, Itaalia, Leedu, Luksemburg, Poola, Portugal, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari, Norra; 2018: Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Sloveenia, Saksamaa, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari, Norra.

18 Komisjoni 2. mai 2019. aasta rakendusmäärus (EL) 2019/723, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 rakenduseeskirjad seoses liikmesriikide esitatavate aastaaruannete puhul kasutatava standardvormi näidisega (ELT L 124, 13.5.2019, lk 1), vastu võetud määruse (EL) 2017/625 artikli 113 lõike 2 alusel.

## 4.2. Ametlike kontrollide korraldus ja tegemine

Liikmesriigid on kehtestanud ametliku kontrolli süsteemid, mis suures osas võimaldavad neil tagada, et toidu- ja söödakäitlejad kohaldavad õigusraamistikku. Nende süsteemide konkreetsed aspektid on esitatud allpool, et selgitada mõningaid liikmesriikide tutvustatud probleeme ja algatusi.

### *4.2.1. Tegevus- ja strateegilised eesmärgid*

Liikmesriigid peaksid oma mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades kindlaks määrama ametlike kontrollide korraldamise strateegilised eesmärgid[19]. Kuid vähem kui kolmandik neist (Belgia, Eesti, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Prantsusmaa, Saksamaa, Soome ja Taani) esitas andmeid konkreetsete tulemuslikkuse põhinäitajate kohta, mida nende ametlike kontrollide tõhususe hindamisel kasutati. Selliste tulemuslikkuse põhinäitajate tulemuste lisamine annaks parema ülevaate sellest, kuidas iga liikmesriik saaks kontrollide tulemusi kasutada, et mitmeaastast riiklikku kontrollikava vajadust mööda muuta.

Teised liikmesriigid on teatanud üldisemalt oma kontrollide mõjust eesmärkidele. Näiteks Madalmaad märkisid, et nad kasutavad ametliku kontrolli programmide eesmärkide kindlaksmääramiseks loomade heaolu näitajaid. Madalmaade pädevad asutused hindasid kontrollide tõhusust ka selliste eriprojektide kaudu nagu „Liha tarneahela täiustamise kava“, „Vask sigade söödas“ ja „Punast liha tootvate tapamajade ja kodulindude tapamajade nõuetele vastavuse seire“. Aastaaruandes märgiti, et 2017. aastal mõjuhindamiste eel tehtud sihtrühmade analüüsimise ja seirestrateegiate väljatöötamise alane töö andis parema ülevaate nõuete täitmisest ja seega ka ametlike kontrollide tõhususest.

### *4.2.2. Kavandatud ja käimasolevad ametlikud kontrollid*

ELi õigusaktide kohaselt peaksid liikmesriikide ametiasutused kavandama oma ametlikke kontrolle vastavalt kindlaksmääratud riskipõhistele prioriteetidele[20]. Kuigi kõik liikmesriigid rõhutasid, et nad määravad ametlike kontrollide sageduse kindlaks riskipõhiste hinnangute alusel, ei kirjeldanud nad kasutatud metoodikat.

Kolmandatest isikutest vastavushindamisasutused sertifitseerivad Euroopa toidu- ja söödaettevõtjaid mitme erasektori kvaliteeditagamiskava alusel. Austria, Belgia, Madalmaad, Taani ja Ühendkuningriik andsid ülevaate sellest, kuidas nad kasutavad neist kavadest saadud teavet oma riskihindamistes. Näiteks korraldasid Madalmaad nende kavade valdajatega kohtumisi.

### *4.2.3. Konkreetsed kontrollitegevused*

Lisaks kavandatud kontrollitegevustele reageerivad liikmesriigid tekkivatele probleemidele konkreetsete kontrollitegevustega. Taani ja Ungari teatasid, et nad

[19] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 42 lõike 2 punkt a ja määruse (EL) 2017/625 artikli 110 lõike 2 punkt a.

[20] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 3 lõige 1 ja artikli 43 lõike 1 punkt b ning määruse (EL) 2017/625 artikli 9 lõige 1.

suurendasid ajutiste konkreetsete kontrollitegevuste arvu valdkondades, kus korraliste ametlike kontrollide arv oli väiksem kui eelmistel aastatel.

Madalmaades näitas riskipõhine seire, et konkreetsete toitude sihipärasel seirel, nõuete täitmise sihipärasel kontrollil ja mikrobioloogiliste ohtude kontrollil võib olla eeliseid mõnd muud liiki kontrollitegevuse ees ning need võivad anda ettevõtjatele ja tarbijatele raamistiku, mille põhjal saab võtta konkreetseid meetmeid.

2017.–2018. aastal pidi enamik liikmesriike tegelema Madalmaades alguse saanud ning kogu ELis munade ja munatoodete turult kõrvaldamist ja tagasinõudmist põhjustanud fiproniilijuhtumi tagajärgedega (seda küsimust on eraldi mainitud Belgia, Itaalia, Madalmaade, Poola, Prantsusmaa, Soome, Taani, Tšehhi Vabariigi ja Ungari aruannetes).

Mitu liikmesriiki (Belgia, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Rootsi, Saksamaa, Sloveenia, Soome, Taani, Ungari ja Ühendkuningriik) nimetas eriti probleemsete valdkondadena toidupettusi ja internetimüüki. Ametliku kontrolli määruse kohane uus võimalus võtta proove sidevahendite kaudu müüdavatest kaupadest[21] ja toidupettuse eest määratavate rahaliste karistuste suurust käsitlevad normid[22] peaksid aitama liikmesriikidel neis valdkondades nõuete täitmist tagada.

Eesti, Poola, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa ja Soome teatel nõudis sigade Aafrika katku esinemine või selle oht asjaomastes riikides märkimisväärseid ametlikke ressursse, et taudi tõrjuda või taudiohu korral vältida selle sisenemist ja tagada selle varajane avastamine.

#### *4.2.4. Rahalised vahendid*

Liikmesriigid peavad kindlustama piisavate rahaliste vahendite olemasolu, et tagada pädevatele asutustele ametlike kontrollide ja muude ametlike toimingute jaoks vajalikud töötajad ja muud vahendid[23].

Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Kreeka, Küpros, Madalmaad, Poola, Portugal, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia ja Soome rõhutasid, et eelarvekärped olid kaasa toonud töötajate arvu vähenemise, mõnikord eelmistest aastatest veelgi rohkem, ning ebapiisavad rahalised ja/või materiaalsed vahendid. Hispaania, Kreeka, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Saksamaa ja Soome tunnistasid, et nad ei suutnud täita kõiki oma mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades kavandatud ülesandeid.

Madalmaades, Prantsusmaal ja Tšehhi Vabariigis suurendati töötajate arvu, et tegeleda selliste konkreetsete küsimustega nagu loomatervis (sigade Aafrika katk, lindude kõrge patogeensusega gripp), taimetervis (*Xylella fastidiosa*), toidupettused ja Brexitiks valmistumine.

---

[21] Määruse (EL) 2017/625 artikkel 36.

[22] Määruse (EL) 2017/625 artikli 139 lõige 2.

[23] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 26 ja määruse (EL) 2017/625 artikkel 78.

Hispaania, Malta ja Rootsi mainisid raskusi sobiva kvalifikatsiooniga töötajate värbamisel, seda probleemi kogesid ka toidu- ja söödakäitlejad.

Liikmesriigid teatasid, et peamised strateegiad, mis aitasid neil leevendada töötajate arvu vähenemist, olid andmeanalüüs ja täiustatud IT-süsteemid.

Liikmesriikide pädevate asutuste arvates on riiklike ekspertidega teadmiste jagamine (liikmesriikides ja nende vahel) auditimenetluste parandamisel olulise tähtsusega. Kõik liikmesriigid suhtusid soosivalt algatusse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“.

### 4.3. Sööda- ja toidualaste, loomatervise- ja loomade heaolu ning mahepõllumajandusalaste õigusnormide üldine täitmine

Aastaaruanded sisaldavad teavet ja analüüsi nõuete rikkumiste kohta, mille liikmesriikide pädevad asutused on toidu- ja söödakäitlejate juures avastanud.

#### *4.3.1. Nõuete rikkumise liigid*

Enamik liikmesriikide pädevate asutuste teatatud nõuete rikkumisi oli seotud heade hügieenitavade puuduste, taristuhoolduse ja ettevõtjatega, kes kas ei teinud enesekontrolle või ei registreerinud nende tulemusi.

Ka nõuete täitmise tagamine pestitsiidide turustamise, müügi, märgistamise ja kasutamise ning lõpptarbijale mõeldud toiduainete märgistamise valdkonnas oli liikmesriikide jaoks endiselt oluline probleem.

#### *4.3.2. Nõuete rikkumiste analüüs*

<u>Nõuete rikkumiste sagedus</u>

Mõnes aruandes oli ära toodud nõuete rikkumiste protsent. Protsentide kasutamine liikmesriikide tulemuste võrdlemiseks võib olla eksitav. Liikmesriikide andmete võrdlemisel ei tähenda teatatud nõuete rikkumiste kõrge(m) protsent asjaomases liikmesriigis tingimata seda, et selles liikmesriigis on olukord halvem. Vastupidi, see võib näidata, et selles liikmesriigis on kontrollide ja ressursside riskipõhine suunamine parem. Sihipärasem kontroll võib suurendada kontrollide (ja avastatud nõuete rikkumiste) arvu.

<u>Nõuete rikkumisest tuleneva riski olemus</u>

Ainult väike osa aastaaruannetest sisaldas teavet ametlike kontrollide käigus avastatud nõuete rikkumistega seotud riskide kohta.

Üldiselt olid riskid seotud looma- või taimehaiguste võimaliku leviku ja/või raskustega nende leviku tõkestamisel, jälgitavuse kadumise ja toiduohutusega seotud ohtudega (nt allergeenid, toidumürgistus ja keemiline saastumine) tarbijatele.

Nõuete rikkumise algpõhjus(ed)

Enamik liikmesriike märkis, et toidukäitlejad ei mõista ikka veel õiguslikke nõudeid. Sellised tegurid nagu tööjõu suur voolavus, raskused kvalifitseeritud töötajate leidmisega ja puudulik koolitus põhjustavad seda, et ettevõtjad täidavad teatavaid õiguslikke nõudeid ebapiisavalt.

Ettevõtjate taristu nõuetele mittevastavuse põhjusena nimetati ka väiksemaid kasumimarginaale.

### 4.4. Riiklikud auditisüsteemid

#### *4.4.1. Ametlike kontrollide sise- ja/või välisauditid*

Liikmesriigid peavad oma kontrollisüsteeme auditeerima või laskma end auditeerida, et tagada vastavus kõnealusele määrusele[24].

Liikmesriikide aastaaruanded sisaldasid ametliku kontrolli süsteemide siseauditite kohta vähe teavet. Enamikus aruannetes on esitatud vaid tehtud auditite arv ja üldine seisukohavõtt nende (sise)auditite järelmeetmete kohta. Ükski aastaaruanne ei sisaldanud teavet ametliku kontrolli süsteemide tõhususe kohta.

#### *4.4.2. Kontrolliasutuste auditid ja kontrollid*

Liikmesriigid võivad osa oma ametliku kontrolliga seotud tegevustest delegeerida teistele[25]. Enamikus liikmesriikides tegelevad toidukäitlejate auditeerimise ja sertifitseerimisega eraõiguslikud kontrolliasutused vastavalt mahepõllumajandusliku tootmise ning kvaliteedikavadega hõlmatud toodete märgistamise alastele õigusnormidele. Pädevad asutused peavad neid asutusi auditeerima[26].

Liikmesriikide aruannetes ei esitatud teavet eraõiguslike kontrolliasutuste üle tehtava kontrolli kohta juhtudel, kui ametliku kontrolli kavasse on lõimitud erasektori kvaliteeditagamiskavade kohane sertifitseerimine.

Mahepõllumajandusliku tootmise eeskirjade kohaselt peavad liikmesriigid tegema järelevalvet nende kontrolliasutuste üle, kellele nad delegeerivad ametliku kontrolli ülesandeid, ning teatama komisjonile nende järelevalveauditite tulemused. Järelevalveauditid hõlmavad dokumentide hindamisi, tunnistajate juuresolekul tehtavaid auditeid (pädev asutus jälgib kontrolliasutuse inspektorite tehtavat kontrolli), ülevaatusauditeid (pädev asutus kontrollib mahepõllumajandusettevõtjaid otse, et kontrollida kontrolliasutuse töökorra järgimist ja hinnata selle tõhusust) ning turukontrolle. Pädevad asutused kohaldavad vajaduse korral sanktsioone, sealhulgas nendele asutustele delegeeritud ülesannete tühistamist.

[24] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 4 lõige 6 ja määruse (EL) 2017/625 artikkel 6.

[25] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikkel 5 ja määruse (EL) 2017/625 artikkel 28.

[26] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 5 lõige 3 ja määruse (EL) 2017/625 artikli 33 punkt a.

### 4.5. Riiklike kontrollikavade tõhusa toimimise tagamise meetmed

#### *4.5.1. Meetmed, millega tagatakse, et sööda- ja toidukäitlejad ning muud asjaomased tootjad ja ettevõtjad nõudeid täidavad*

Liikmesriigid on välja töötanud sellised vahendid nagu suunised, teavituskampaaniad ja koolitused, et aidata toidukäitlejatel saavutada vastavus toiduohutust reguleerivatele õigusnormidele. Näiteks võttis Taani kasutusele loomade heaolu märgise ja nn kollase kaardi süsteemi, et vähendada antibiootikumide kasutamist seakasvatuses.

Ametlikke kontrolle tegevate töötajate ja toidukäitlejate põhjalikumad teadmised suurendavad nõuete täitmise määra (nt seoses mikrobioloogilise saastumisega, toidu säilivusaja kindlaksmääramisega ning listeeriaga seotud nakatamiskatsete tegemise ja mõistmisega Madalmaades).

Pädevad asutused saavutasid suurema läbipaistvuse tarbijatele suunatud teavitus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniate kaudu. Madalmaad teatasid, et ametlike kontrollide tulemuste avaldamine tõstis toidukäitlejate nõuete täitmise taset.

#### *4.5.2. Nõuete täitmise tagamine: nõuete rikkumise korral võetavad meetmed*

Liikmesriigid peavad kehtestama tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid/karistused[27].

Liikmesriigid kohaldasid mitmesuguseid nõuete täitmise tagamise meetmeid, alates suulistest ja kirjalikest hoiatustest kuni kaupade arestimise ja hävitamise ning ettevõtjate tunnustuse (ajutise) äravõtmise või piiramiseni. Mõned kasutasid hoiatava meetmena haldustrahve. Viimaseks abinõuks jäi kohtusse pöördumine.

Luksemburg ja Soome piirasid ettevõtjate juurdepääsu rahalise toetuse süsteemidele, samal ajal kui Belgia rakendas etteteatatud ametlike kontrollide (mille tulemused avalikustatakse) süsteemi linnades asuvates tarbijatega kokkupuutuvates toidukäitlemisettevõtetes.

Austria, Horvaatia, Itaalia, Luksemburg, Läti, Malta, Portugal, Saksamaa ja Soome märkisid, et teiste ametiasutustega (nt maksuamet, politsei) toidupettuste valdkonnas tehtav koostöö on aastate jooksul paranenud.

#### *4.5.3. Meetmed, millega tagatakse ametliku kontrolli teenistuste tõhus toimimine*

Mitu liikmesriiki teatas (täiustatud) IT-süsteemide ja andmeanalüüsimeetodite kasutamisest ametlike kontrollide tulemuslikkuse ja tõhususe parandamiseks. Muud aruannetes toodud näited olid järgmised:

- teaduslike uuenduste kasutamine, nt kogu genoomi järjendamine listeeriapuhangute analüüsimiseks;

[27] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklid 54 ja 55 ning määruse (EL) 2017/625 artiklid 137, 138 ja 139.

- pädevate asutuste akrediteerimine selliste rahvusvaheliste kvaliteedistandardite alusel nagu ISO kvaliteedijuhtimissüsteemide standard (ISO 9001), eri liiki kontrolliasutuste tegevuse standard (ISO 17020) ning juhtimissüsteemide auditeerimise ja sertifitseerimisega tegelevatele asutustele esitatavate nõuete standard (ISO 17021);
- kontrollivõrgustike loomine teatavates spetsialiseerunud sektorites (nt toidu kvaliteedi parandamise vahendid, nagu toidu lisaained ning toidu lõhna- ja maitseained, toiduga kokkupuutuvad materjalid, ekspordikontroll), et suurendada nii sektoris ametlikku kontrolli tegevate töötajate kui ka ettevõtjate pädevust.

### 4.6. Kontrollisüsteemi üldine tulemuslikkus riiklike kontrollikavade rakendamisel

Liikmesriigid kinnitavad oma aastaaruannetes, et üldiselt on neil ametliku kontrolli süsteemid kehtestatud ja piisavad. Enamik on teatanud ka tõhususe edasise parandamise kavadest. Kõige sagedamini nimetati selle saavutamise vahenditena IT-süsteeme, andmeanalüüsi, kvaliteedikäsiraamatuid ja koolitust.

### 4.7. Mitmeaastaste riiklike kontrollikavade muudatused

Ükski liikmesriik ei teatanud oma mitmeaastaste riiklike kontrollikavade konkreetsetest muudatustest. Ainsad teatatud muudatused põhinesid ametlike kontrollide tulemustel ning toiduainete ja sööda laborianalüüsidest saadud teabel.

## 5. KOMISJONI TALITUSTE KONTROLLITEGEVUSED LIIKMESRIIKIDES

### 5.1. Auditid

Euroopa Komisjoni tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraat kontrollib, kas toidu- ja söödaohutust, loomatervist, loomade heaolu, taimetervist, mahepõllumajandust ja kvaliteedikavasid ning mõnda inimeste tervise valdkonda[28] käsitlevaid ELi õigusakte rakendatakse ja nende täitmine tagatakse nõuetekohaselt. Ta avaldab tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi veebisaidil iga-aastase tööprogrammi ja aasta keskel selle ajakohastatud versiooni[29].

Direktoraat teeb neid kontrolle regulaarselt ja koostöös liikmesriikide pädevate asutustega.

Üks auditite element on kohapealne kontroll, mille puhul komisjoni eksperdid suhtlevad ametlikke kontrolle tegevate pädevate asutustega. Komisjoni eksperte abistavad korrapäraselt liikmesriikide eksperdid.

Komisjoni kontrollide eesmärk on[30]:

- kontrollida toidu- ja söödaalaste ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamist;
- kontrollida riiklike kontrollisüsteemide ja pädevate asutuste toimimist ja korraldust;
- uurida ja koguda teavet
    - ametlike kontrollide ja nõuete täitmise tagamise tavade kohta;
    - õigusnormide kohaldamisel või nende täitmise tagamisel esinevate oluliste või korduvate probleemide kohta;
    - hädaolukordade, esilekerkivate probleemide või uute suundumuste kohta.

Konkreetsete auditite aruanded on avalikult kättesaadavad[31] tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi veebisaidil.

2017. ja 2018. aastal tegi tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraat liikmesriikidesse kokku 264 kontrollkäiku (peamiselt auditid ning ka riigikülastused ja teabekogumismissioonid[32]). Joonis 1 annab ülevaate kontrollkäikude arvust liikmesriigi kohta.

---

[28] Inimeste tervisega seotud kontrollitegevusi ei tehta määruse (EÜ) nr 882/2004 ega määruse (EL) 2017/625 alusel ning seetõttu neid käesolevas aruandes ei käsitleta.

[29] Kättesaadavad aadressil https://ec.europa.eu/food/audits_analysis/audit_programmes_en

[30] Määruse (EL) 2017/625 artikli 116 lõige 1.

[31] Kättesaadavad aadressil http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/index.cfm

[32] Auditite ga kontrollitakse ametlike kontrollide rakendamist, samal ajal kui riigikülastusi ja teabekogumismissioone kasutatakse teabe kogumiseks riigi kohta või valdkonna kohta mitmes liikmesriigis.

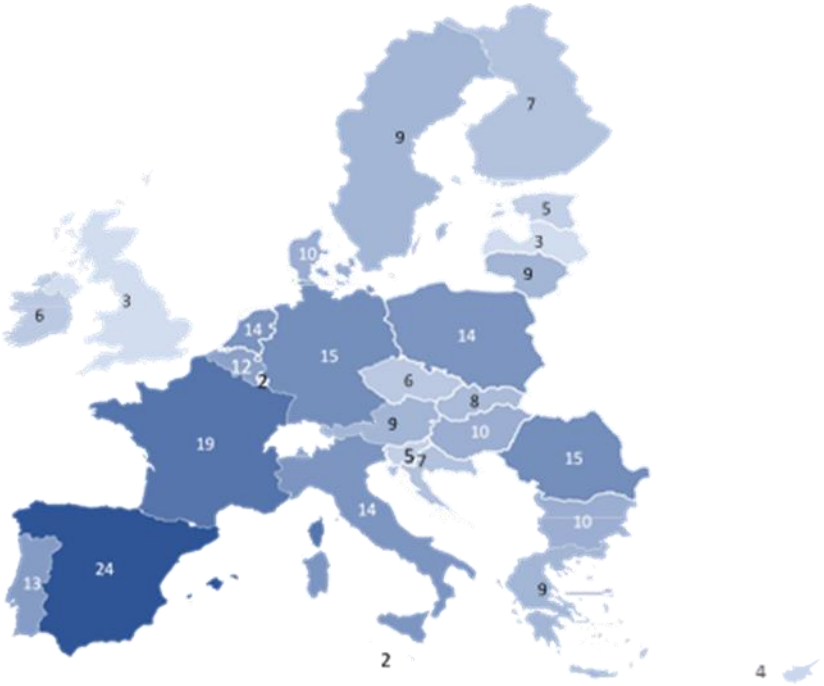


*Joonis 1. Liikmesriikidesse 2017.–2018. aastal tehtud kontrollkäikude arv*

Joonis 2 annab ülevaate ametliku kontrolli määruse eri valdkondadega seotud kontrollkäikude liikidest.

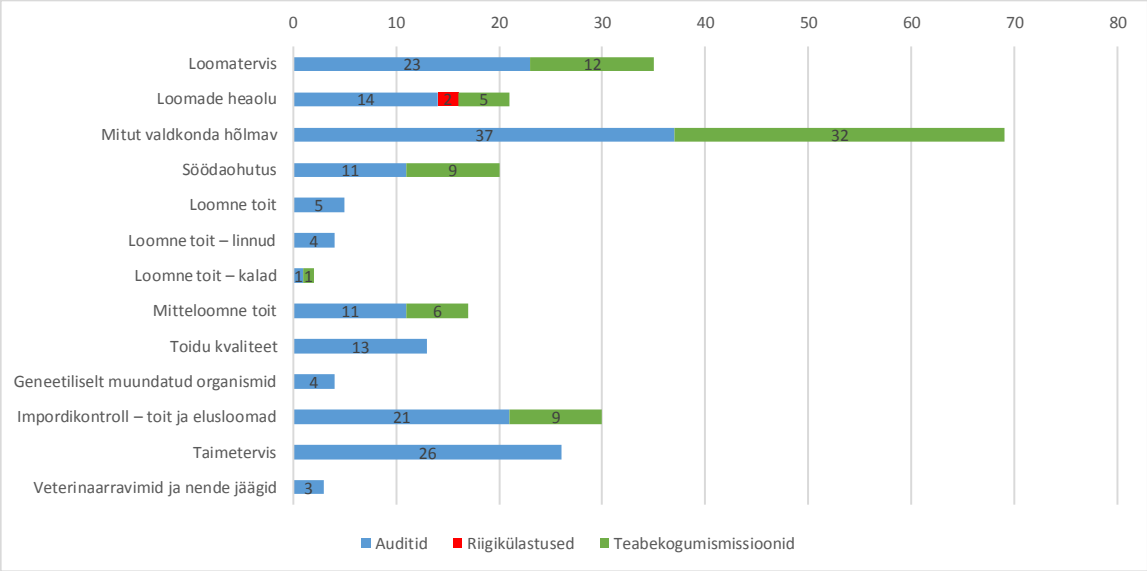


Joonis 2. 2017.–2018. aastal tehtud kontrollkäikude arv ja liik valdkondade kaupa

### *5.1.1. Ülevaatlikud aruanded*

Komisjon avaldab ka ülevaatlikke aruandeid,[33] milles antakse ülevaade auditite seeriaga hõlmatud valdkonnast, tehakse kindlaks, mis seoses kontrollide rakendamise ja õigusaktide kohaldamisega toimib ja mis mitte, ning tuuakse näiteid liikmesriikide

[33] Kättesaadavad aadressil http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/index.cfm

headest tavadest. Nende aruannete põhjal vahetatakse liikmesriikide ekspertidega algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ raames teavet, et arutada tuvastatud ühiseid probleeme ja jagada häid tavasid.

Komisjon avaldas 2017. ja 2018. aastal 22 ülevaatlikku aruannet kontrollide kohta, mis ta oli liikmesriikides toiduohutuse ja toidu kvaliteedi, loomatervise ja loomade heaolu ning taimetervise valdkonnas teinud.

Käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis[34] on üksikasjalikumalt kirjeldatud mõningaid põhivaldkondi, milles komisjon 2017. ja 2018. aastal liikmesriikides kontrolle tegi.

#### *5.1.2. Mõned esiletõstmist väärivad aspektid*

Mitmes riiklike auditisüsteemide auditis leiti, et nende auditite tulemused aitavad parandada ametlike kontrollide ühtsust ja tõhusust.

Toiduohutuse valdkonnas aitasid fiproniilijuhtumile järgnenud teabekogumismissioonid parandada ELi tasandil kättesaadavaid vahendeid sarnaste juhtumite haldamiseks ja ohjamiseks.

Toidu märgistamise (tarbijatele esitatav teave ning tervise- ja toitumisalased väited), toiduga kokkupuutuvate materjalide, valmistoitude ja toidutarneahela e-kaubanduse ametlike kontrollide auditite seeriad näitasid, et ametliku kontrolli kavades tuleb nendele valdkondadele rohkem tähelepanu pöörata.

Loomatervise valdkonnas olid peamisteks mureküsimusteks sigade Aafrika katku ja linnugripi epideemiad, mille kontrollimist pidas komisjon esmatähtsaks.

Seoses loomade heaoluga viis komisjon lõpule loomade maantee- ja merevedude projekti. Kuigi loomade heaolu paranes märgatavalt, esineb endiselt suuri probleeme. Seoses merevedudega soovib komisjon teha koostööd Euroopa Meresõiduohutuse Ametiga, et parandada loomaveolaevade vastavust loomade heaolu nõuetele.

Sigade heaolu käsitleva kaheaastase tööprogrammi raames vaadeldi sabade korrapärase lõikamise tavasid, mille puhul ulatuslik ja ühtne nõuete täitmise tagamine on endiselt suur probleem.

Kommensaalsete ja zoonootiliste bakterite antimikroobikumiresistentsuse seire kahe auditiga tehti kindlaks mitu võimalust kehtiva korra parandamiseks.

Alates 2013. aastast on *Xylella fastidiosa* bakteri puhangud tekitanud Itaalia ja Hispaania oliivi- ja mandliistandikes suurt majanduslikku kahju. See patogeen ohustab Euroopas paljusid põllumajanduses, aianduses ja metsanduses kasutatavaid liike. Liikmesriikides, kus esines puhanguid, tehti korrapäraseid auditeid eesmärgiga kontrollida, kas

[34] Komisjoni talituste töödokument, mis on lisatud dokumendile: komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule liikmesriikide ametlike kontrollide kohta (2017–2018) toidu- ja söödaalaste ning loomatervise ja loomade heaolu alaste õigusnormide täitmise tagamiseks.

rakendatud meetmed tagavad kahjuri likvideerimise või kui see ei ole võimalik, siis selle leviku tõkestamise, et vähendada edasise leviku ohtu ELis.

Komisjon täheldas teatavat paranemist taimekaitsevahenditele lubade andmisel ning nende turustamisel ja säästval kasutamisel. Liikmesriigid peavad siiski kõrvaldama taimekaitsevahenditele lubade andmise protsessis, integreeritud taimekaitsevahendite hindamises, riiklike tegevuskavade läbivaatamises ja levitamisseadmete katsetamises esinevad puudused. Komisjon alustas koostöös liikmesriikidega ühtlustatud riskinäitajate kindlaksmääramist,[35] et hinnata taimekaitsevahendite kasutamisega seotud riskide muutumist.

Teine valdkond, kus tehti kindlaks vajadus parandada liikmesriikide ametlikke kontrolle, oli seotud biotsiidide kontrolliga, mida sageli ei ole lubatud lasta turule seal, kus neid kasutatakse.

## 6. KOMISJONI JÄRELMEETMED JA NÕUETE TÄITMISE TAGAMINE

### 6.1. Soovituste järgimise süstemaatiline jälgimine

Komisjoni auditite tulemusel antakse tavaliselt soovitusi parandusmeetmete võtmiseks. Liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed[36] ja neid tegevuskavades kirjeldama.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraat jälgib korrapäraste pakettkohtumiste kaudu, mida nimetatakse üldisteks järelaudititeks, süstemaatiliselt neid meetmeid, mida pädevad asutused on võtnud auditiaruannetes esitatud soovituste järgimiseks. Need üldised järelauditid hõlmavad kõiki veel järgimata soovitusi kõigis sektorites ja nende tulemused avaldatakse riikide ülevaadetes (vt allpool).

See protsess oli endiselt tõhus valdava osa tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks.

Vähestel juhtudel, kui auditi tulemus on eriti problemaatiline, korraldatakse sektoripõhiseid järelauditeid, et jälgida meetmeid, mida liikmesriigid peavad kiiresti rakendama.

2018. aasta lõpu seisuga olid liikmesriigid võtnud parandusmeetmed või andnud piisavad lubadused puuduste kõrvaldamiseks vastuvõetava tähtaja jooksul:

- 96 % soovituste puhul, mis tulenesid 2014.–2016. aasta aruandlustsükli audititest, ning

- 95% soovituste puhul, mis tulenesid 2015.–2017. aasta aruandlustsükli audititest[37].

[35] Direktiivi 2009/128/EÜ (millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks) artikli 15 lõige 1 (ELT L 309, 24.11.2009, lk 71).

[36] Määruse (EÜ) nr 882/2004 artikli 45 lõiked 3 ja 5 ning määruse (EL) 2017/625 artikli 117 punkt a ja artikli 119 punkt a.

Riigipõhised teadmised on olulised auditite ettevalmistamisel ja poliitika kujundamisel. Seetõttu koostab ja avaldab tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraat riikide ülevaateid. Nende ajakohastamine tagab selle protsessi läbipaistvuse.

Need riikide ülevaated on avalikult kättesaadavad[38] ja annavad kõikide liikmesriikide kohta järgmist teavet:

- viis viimati avaldatud auditiaruannet;
- komisjoni hinnang meetmetele, mida liikmesriigid on võtnud komisjoni auditite ja nende soovituste põhjal;
- kontrollide korraldus liikmesriikides nende esitatud teabe põhjal;
- asjakohased lingid liikmesriikide veebisaitidele, mille nad on esitanud.

## 6.2. Toetus liikmesriikidele

Komisjon toetab liikmesriike võrgustike ja koolituste kaudu, et suurendada nende suutlikkust tagada liidu õigusaktide järgimine.

### *6.2.1. Võrgustikud*

Tervise ja toidu valdkonna auditite ja analüüsi direktoraadis on loodud mitmeid võrgustikke ja töörühmi, mis koosnevad liikmesriikide ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisteks olevate Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmesriikide pädevate asutuste ametnikest, et arutada ja edendada liidu õiguse teatavate aspektide rakendamist.

Alates 2008. aastast on kaks võrgustikku regulaarselt kohtunud, et vahetada kogemusi seoses mitmeaastaste riiklike kontrollikavade koostamise ja rakendamise ja nende kohta aruannete esitamisega ning riiklike auditisüsteemide rakendamisega ametlike kontrollide suhtes. 2017. ja 2018. aastal kohtus mitmeaastaste riiklike kontrollikavade võrgustik üheksa korda. Koosolekutel keskenduti peamiselt aastaaruannete standardvormide väljatöötamisele ja viimistlemisele[39]. Üks 2018. aastal peetud alarühma koosolek oli pühendatud mitmeaastaste riiklike kontrollikavade koostamise suuniste läbivaatamisele[40]. Mitmeaastaste riiklike kontrollikavade võrgustik töötas välja ka aastaaruannete standardvormi elektroonilise versiooni, andmekogumisvahendi „Annual Reporting on Official Controls – AROC“, et aidata liikmesriikidel valmistuda ametliku kontrolli määruse rakendamiseks.

Riiklike auditisüsteemide võrgustik kohtus 2017. ja 2018. aastal neli korda. Kohtumised lihtsustasid kogemuste vahetamist ja ühiste probleemide lahendamist, nende käigus tehti

---

[37] Jälgimisnäitaja põhineb kolmeaastasel jooksval tsüklil, võttes arvesse aega, mida liikmesriigid vajavad auditi soovitustest lähtuva tegevuskava koostamiseks, ning meetmete rakendamiseks vajalikku aega.

[38] Kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/country_profiles/index.cfm

[39] Määrus (EL) 2019/723 (ELT L 124, 13.5.2019, lk 1).

[40] Komisjoni otsus 2007/363/EÜ (ELT L 138, 30.5.2007, lk 24).

kindlaks liikmete ja võrgustiku head/parimad tavad ning võrgustik algatas auditite tegemise suuniste läbivaatamise[41].

Liikmesriikide riiklike kontaktpunktide võrgustik loomade kaitseks vedamise ajal kohtub regulaarselt alates 2010. aastast, et jagada teadmisi ühistest probleemidest ning leida lahendus loomade heaolu nõuete rakendamiseks ja täitmise tagamiseks vedamise ajal. See võrgustik on alates 2014. aastast koostanud konsensusel põhinevaid võrgustikudokumente, milles antakse suuniseid loomade heaolu nõuete praktilise rakendamise kohta ja tehakse kindlaks kontrollimise head tavad. 2017. ja 2018. aastal kohtus riiklike kontaktpunktide võrgustik neli korda, et arutada loomade heaolu kontrollimist vedamise ajal, võõrutamata vasikate vedu ning loomade vedu kolmandatesse riikidesse ja loomade vedu äärmuslikel temperatuuridel käsitlevate aastaaruannete muudatusi. 2017. aastal sai riiklike kontaktpunktide võrgustik valmis võrgustikudokumendi elusloomade ekspordi kohta maanteid mööda.

Pestitsiidide säästva kasutamise töörühm kohtus 2017.–2018. aastal neli korda. 2017. aastal avaldas komisjon oma esimese aruande pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi rakendamise kohta[42]. Töörühm arutas intensiivselt seda aruannet ja pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi rakendamist konkreetsetes liikmesriikides koos nende esialgsete riiklike tegevuskavade läbivaatamisega[43]. 2018. aastal keskendusid arutelud komisjoni koostatud ühtlustatud riskinäitajatele, pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi keskkonnaaspektidele ning liikmesriikide probleemidele seoses integreeritud taimekaitse rakendamisega ja selle hindamisega põllumajandusettevõtete tasandil.

Taimekaitsevahendite koostise ja selle valdkonna õigusaktide täitmise tagamise töörühmade eesmärk on tegeleda peamiste puudustega, mis tuvastati 2012.–2016. aastal tehtud auditite käigus seoses taimekaitsevahendite turulelaskmise ametlike kontrollidega. 2017. ja 2018. aastal korraldati üks taimekaitsevahendite koostist ja analüüsi käsitlev töörühma koosolek, kus keskenduti viitedokumentide väljatöötamisele, et anda liikmesriikidele suuniseid analüüsistrateegia ja analüüsitulemuste tõlgendamise kohta. Taimekaitsevahendeid käsitlevate õigusaktide täitmise tagamise töörühm kohtus 2017. aastal kaks korda ja 2018. aastal ühe korra. Üks neist kohtumistest korraldati seminarina, kus käsitleti ametlikke kontrolle suurtes ladudes, impordikontrolle sadamates ja taimekaitsevahendite tootjate kontrollimist. Selle põhjal oli liikmesriikidel hea parandada kontrollitegevust selles valdkonnas.

---

41 Komisjoni otsus 2006/677/EÜ (ELT L 278, 10.10.2006, lk 15).

42 Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule liikmesriikide riiklike tegevuskavade ja pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi 2009/128/EÜ rakendamisel tehtud edusammude kohta.

43 Liikmesriigid pidid pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva direktiivi rakendamiseks vajalikud riiklikud tegevuskavad esimest korda vastu võtma 2012. aasta novembriks. Need kavad peaksid sisaldama pestitsiidide kasutamisega seotud ohtude ja mõju vähendamise koguselisi sihte, eesmärke, meetmeid ja ajakavasid. Kavad tuleb vähemalt iga viie aasta tagant läbi vaadata.

#### *6.2.2. Algatus „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“*

„Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ on komisjoni algatus, mille eesmärk on korraldada sidusrühmadele koolitusi ELi toidu- ja söödaalaste ning loomatervise, loomade heaolu ja taimetervise alaste õigusnormide ning mahepõllumajanduse ja kvaliteedikavade valdkonnas. Komisjoni kontrollide (nt auditite) tulemused aitavad välja selgitada koolitusvajadused. Algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ 2017. ja 2018. aasta programm[44] hõlmas seminaride korraldamist mitmesugustel teemadel nagu antimikroobikumiresistentsuse ennetamine ja kontroll, veterinaarteenistuste valmisolek loodusõnnetusteks ning siseauditite alane koolitus.

### 6.3. Nõuete täitmise tagamine

Kui liikmesriik rikub liidu õigust, määrab komisjon juhtumipõhiselt kindlaks asjakohased meetmed kooskõlas oma teatises „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“ sätestatud lähenemisviisiga[45]. Sellised meetmed võivad ulatuda asjakohase tasandi kontaktidest liikmesriikide ametiasutustega, mille eesmärk on tagada liidu õiguse nõuetekohane kohaldamine, kuni EU Piloti süsteemi raames toimuva teabevahetuse ja/või rikkumismenetluste algatamiseni juhtudel, kui on olemas selge ja kindel õiguslik alus ning kui kõik muud võimalused nõuete täitmise soodustamiseks on ammendatud. Toiduohutuse valdkonnas on lisaks rikkumismenetlustele kasutusel ka muud nõuete täitmise tagamise vahendid, mis hõlmavad ka kaitsemeetmete kehtestamist. Need võivad ulatuda loomade, taimede või toidu ja söödaga kauplemise ja nende veo suhtes ettevaatusabinõude võtmisest kuni kaitsemeetmete vastuvõtmiseni vastavalt asjakohastele õigusaktidele.

Esimeseks tegevussuunaks on asjaomasele liikmesriigile vajaduse korral kõrgel tasandil kirja saatmine, millele järgnevad rikkumismenetluse kohtueelne ja kohtumenetluse etapp[46].

2017.–2018. aastal algatati Euroopa Liidu Kohtus ametliku kontrolli määrusega hõlmatud valdkondades üks rikkumismenetlus. Komisjon otsustas 2018. aasta mais kaevata Itaalia Euroopa Liidu Kohtusse, kuna Itaalia ei suutnud piisavalt takistada karantiinse taimekahjustaja *Xylella fastidiosa* edasist levikut Apuulias[47].

## 7. JÄRELDUSED

ELil on tugev õigusraamistik tarneahelas esinevate ohutusriskide ohjamiseks. Liikmesriikide ametiasutused tõendasid oma ametlike kontrollide aastaaruannetes, et nad täidavad endiselt olulist ülesannet jälgida ja kontrollida ametlike kontrollide kaudu, et asjakohaseid liidu nõudeid järgitakse ja nende täitmine tagatakse tõhusalt.

---

[44] Vt algatust „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ käsitlevate aastaaruannete kohta https://ec.europa.eu/chafea/food/bookshelf/reports/index_en.htm

[45] Vt https://ec.europa.eu/info/publications/communication-commission-eu-law-better-results-through-better-application_en.

[46] Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 258.

[47] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3805

Lisatud komisjoni talituste töödokumendis on üksikasjalikult kirjeldatud kontrolle, mida komisjon liikmesriikides tegi, et kontrollida, kas liikmesriigid rakendavad nõuetekohaselt liidu nõudeid, mis käsitlevad toidu- ja söödaalaseid õigusnorme, loomatervist ja loomade heaolu, taimetervist ja taimekaitsevahendeid, ning tagavad nende täitmise. Need kontrollid näitavad, et kokkuvõttes on liikmesriigid kehtestanud vajalikud kontrollisüsteemid, mis üldiselt tagavad nõuete täitmise vastuvõetaval tasemel. Komisjoni kontrollide käigus tuvastatakse siiski endiselt ametlike kontrollide puudusi, mis rõhutab, et arenguruumi veel on.

Muretu suhtumine toiduohutusse annab alati tagasilöögi ja kui see juhtub, ei pruugi see ohustada üksnes rahvatervist, vaid võib mõjutada ka meie kodanike ja kaubanduspartnerite usaldust ELi toidusüsteemi kui terviku vastu. Toiduohutuse puhul ei saa loorberitele puhkama jääda ja kõik liikmesriikide mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades kavandatud kontrollimeetmed tuleb rakendada. Sellegipoolest näitavad 2017. ja 2018. aasta aruanded taas, et paljudel liikmesriikidel on raskusi, et tagada vajalike ametlike kontrollide tegemiseks piisavad rahalised vahendid.

Auditite soovituste järgimise süstemaatiline jälgimine näitab, et üldiselt võtavad liikmesriigid tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks asjakohaseid parandusmeetmeid. Lisaks rõhutatakse aastaaruannetes liikmesriikide pidevaid jõupingutusi oma kontrollide tõhususe ja tulemuslikkuse parandamiseks, eelkõige paremate IT-süsteemide, andmeanalüüsi, kvaliteedikäsiraamatute ja koolituse kaudu.

Ametliku kontrolli määruse vastuvõtmine on toonud kaasa olulisi muudatusi, mis aitavad parandada ametlikke kontrolle.

Selleks et tagada mitmeaastaste riiklike kontrollikavade ühtsus, peavad liikmesriigid määrama ühe asutuse, kelle ülesanne on koordineerida nende koostamist ja koguda teavet nende rakendamise, läbivaatamise ja ajakohastamise kohta. Mitmeaastastes riiklikes kontrollikavades määratakse kindlaks strateegilised eesmärgid ja see, kuidas ametlike kontrollide prioriseerimine ja ressursside eraldamine neid prioriteete kajastavad.

Läbipaistvusega seoses on ametliku kontrolli määrusega ette nähtud, et mitmeaastased riiklikud kontrollikavad tehakse üldsusele kättesaadavaks. Lisaks on liikmesriikidel võimalus täita läbipaistvuse nõuded oma aastaaruande avaldamisega.

Liikmesriikide esitatavate aastaaruannete standardvormi kasutuselevõtt hõlbustab võrreldava teabe ja võrreldavate andmete kogumist liikmesriikide ametlike kontrollide kohta kogu ELi toidutarneahelas ning aitab kaasa komisjoni aastaaruande sujuvamale koostamisele ja avaldamisele.

Komisjon on koostööd tehes endiselt pühendunud liikmesriikide toetamisele nende ametliku kontrolli süsteemide pideval täiustamisel võrgustike ja algatuse „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ kaudu.